Культура спільного досвіду: освітня програма «Тисячовесни» розпочалася дискусією про інклюзію як практику

13.8.2026 - | Ministerstvo kultury ta informpolityky

Як зробити культуру простором для кожного? Про доступність культурних просторів і продуктів, представлення різних суспільних груп та перехід від розмов про інклюзію до щоденної практики говорили учасники панельної дискусії «Культура спільного досвіду. Інклюзія як практика», яка відкрила освітню програму фінального пітчингу «Тисячовесни».

До дискусії долучилися: громадська діячка, експертка з питань безбар'єрності, заступниця голови правління ГО «Група активної реабілітації», голова правління ГС «Ліга сильних» **Уляна Пчолкіна,** проєктна менеджерка, заступниця директорки-художньої керівниці з розвитку Львівського академічного драматичного театру імені Лесі Українки, керівниця ГО «Мистецька майстерня "Драбина"» **Вікторія Швидко**, директорка департаменту з питань розмаїття, інклюзії та рівних можливостей Суспільного Мовлення **Анастасія Гудима** та директор Театру Ветеранів, військовослужбовець **Олександр Лютий**.

Модерувала розмову фандрейзингова менеджерка центру воєнної травми Superhumans, продюсерка театру та кіно **Катерина Граднова-Савицька.**

Переглянути фото

Вона наголосила, що інклюзію важливо сприймати не як окремий напрям роботи культурних інституцій, а як основу створення сучасного культурного продукту.

«*Інклюзія — це не частина культури, інклюзія — це база культури*», — зазначила **Катерина Граднова-Савицька.**

Учасники панелі наголосили, що доступність культурних інституцій не обмежується облаштуванням фізичного простору. Вона охоплює комунікацію, створення культурного продукту, роботу з аудиторіями, репрезентацію різних суспільних груп та залучення людей з різним життєвим досвідом до культурних процесів.

Уляна Пчолкіна наголосила, що основою інклюзивного підходу має бути людиноцентричність. За її словами, поняття й підходи до інклюзії постійно змінюються, тому під час створення культурного продукту важливо насамперед думати про людину та максимально широку аудиторію.

Вона звернула увагу, що інклюзію досі часто помилково зводять лише до окремих проєктів для людей з інвалідністю або фізичної доступності просторів. Натомість інклюзивність має закладатися ще на етапі розроблення культурного продукту — у виборі героїв, способах представлення різних людей, форматах комунікації та можливостях сприймати цей продукт різними аудиторіями.

Спікерка також навела приклад анімації: для інклюзивності не обов'язково створювати

окремий мультфільм про дітей з інвалідністю — персонаж із іншим способом пересування може природно бути одним із героїв історії. Людям важливо бачити в культурі тих, із ким вони можуть себе асоціювати.

Окремо вона запропонувала чіткіше закріпити вимоги щодо доступності та інклюзивності в заявках на державну підтримку культурних проєктів. Це, на її думку, допоможе вже на етапі відбору оцінювати, наскільки автори розуміють ці принципи та враховують їх у своїх проєктах.

Анастасія Гудима розповіла, що в команді Суспільного почали напрацьовувати спеціальні чеклісти, які допоможуть оцінювати проєкти з погляду доступності, інклюзії та розмаїття. Водночас самих чеклістів недостатньо — відповідні фахівці мають долучатися до роботи над проєктом від самого початку.

«*Коли створюється проєкт, доступність, різноманіття та інклюзія мають одразу "сідати за стіл". Не так, що ми створили проєкт, а потім думаємо: ага, нам же треба його адаптувати. Важливо ще на початку подумати, чи справді представлені різні герої і чи не відтворюємо ми стереотипи, чи доступний наш продукт для всіх*», — зазначила спікерка.

Вона також звернула увагу, що інклюзивність — це не формальна присутність представників різних груп у проєкті, а глибший підхід до того, як розкриваються їхні історії. Зокрема, ветерани й ветеранки можуть бути героями матеріалів не лише про війну, а представники національних спільнот не повинні з'являтися винятково в сюжетах, пов'язаних з їхнім походженням чи традиційними для них темами.

За словами спікерки, врахування доступності та інклюзивності на старті також допомагає ефективніше планувати ресурси: адаптація вже готового проєкту часто потребує значно більших витрат, ніж закладення відповідних рішень на початку його створення.

Вікторія Швидко розповіла про досвід Львівського академічного драматичного театру імені Лесі Українки у впровадженні принципів інклюзивності та людиноцентричності не лише у мистецькі проєкти, а й у щоденну роботу інституції. За її словами, значна частина цієї роботи залишається невидимою для глядачів: це внутрішні правила, навчання команди, постійна комунікація та перегляд підходів до взаємодії між працівниками.

Вона зазначила, що театр уже тривалий час працює з чутливими й суспільно важливими темами. Після початку повномасштабного вторгнення команда продовжила цю роботу, водночас стала ще уважніше ставитися до того, як саме говорити про різний досвід та як не нашкодити людям і спільнотам, яких стосується певна тема.

«*Для нас важливі людиноцентричність, інклюзивність у просторі та інклюзивність у процесах. Водночас залишається обережність щодо людини, самої теми чи певної групи — щоб не нашкодити*», — зазначила спікерка.

Вона також розповіла, що для команди проводять внутрішні тренінги, під час яких працівники опановують коректну термінологію та практикують, як говорити про чутливі теми й описувати різні ситуації. Якщо виникає непорозуміння з певною соціальною групою або окремими відвідувачами, у театрі намагаються насамперед вибудувати прямий діалог, почути людину та зрозуміти причину проблеми.

Ще одним важливим напрямом спікерка назвала фізичну доступність театрального простору. Через те, що театр працює в історичній будівлі — пам'ятці архітектури, її адаптація тривалий час залишалася складним питанням. Нині, за її словами, зміни у державній політиці у сфері безбар'єрності створюють більше можливостей для конкретних інфраструктурних рішень.

Під час дискусії також говорили про досвід ветеранів і військовослужбовців та роль культури для осмислення пережитого під час війни.

Олександр Лютий наголосив, що Театр ветеранів працює не лише з темою війни, а передусім із ветеранами та їхніми історіями. Водночас участь у творчих проєктах не має перетворюватися для ветеранів на обов'язок постійно говорити про пережитий досвід.

«*Ветеран має право не виходити на сцену, якщо він не вважає це за потрібне. Він також має право делегувати свою історію, своїх героїв до інших акторів, і ми маємо поважати це бажання ветеранів*», — зазначив спікер.

Він також звернув увагу, що багато ветеранів, які долучаються до театру, не є професійними акторами чи драматургами. Тому створення вистави потребує тривалої спільної роботи з професійною командою — від опрацювання особистої історії до її втілення у повноцінному мистецькому творі.

Учасники дискусії підкреслили, що в умовах війни питання інклюзії та безбар'єрності набувають особливого значення. Культурні інституції мають враховувати зміни в українському суспільстві та створювати простори й продукти, доступні для людей із різним досвідом і потребами.

«Тисячовесна» — ініціатива Президента України Володимира Зеленського, яку реалізують Міністерство культури України спільно з Офісом Президента. Її мета — підтримати авторів і творчі команди, які створюють сучасний український культурний продукт із високим суспільним та міжнародним потенціалом.

Наразі тривають фінальні пітчинги найбільшої державної програми підтримки створення сучасного українського культурного продукту. Упродовж п'яти днів автори та творчі команди презентують свої проєкти українським і міжнародним експертам. Уже 16 серпня стануть відомі переможці, які отримають державне фінансування для реалізації своїх ідей.

Фінальний пітчинг проходить за підтримки НАФТОГАЗ, WORK UA, ZAGORIY FOUNDATION, ДАРНИЦЯ, NOVA UKRAINE, SKYFALL, МХП. Їхня підтримка стала прикладом партнерства держави, бізнесу та громадянського суспільства навколо розвитку української культури. Партнерами події також стали Моршинська, Будмаш, Big Wines та Coffee Lab**,** які долучилися до реалізації проєкту.

https://mincult.gov.ua/news/kultura-spilnogo-dosvidu-osvitnya-programa-tysyachovesny-rozpochalasya-dyskusiyeyu-pro-inklyuziyu-yak-praktyku